

UTOLJÁRA ELSŐK

■ Izgalmas és bevállalós a Babeş–Bolyai Tudományegyetem hallgatói által írt és szerkesztett lap, az *Echinox* februári lapszáma, ahol két nyelven, magyarul és románul mutatkoznak be a kortárs erdélyi magyar irodalom ifjú ígéretei. Ők „a másfajta »nyolcvanasok«” – ahogy a kötethez írt előszóban Balázs Imre József nevezi őket –, a ’89-es fordulat előtt született írók és költők, név szerint Jancsó Noémi, László Szabolcs, Váradi Nagy Pál, Láng Orsolya, Potozky László, Takács István és Vízi Tünde. Kivétel közülük csak ez utóbbi, aki pár hónappal a tizedforduló után született. A kortárs irodalom friss hajtásai ők, nem holmi jól bejáratott szerzők, akiket általában kortársként szoktunk emlegetni. Vagány és bátor antológia ez, ami magában hordozza mind a bukás, mind a siker lehetőségét, és ez akkor is dicséretes, ha utólag kiderülne, hogy valamelyikük nem állja az idő próbáját. Az majd az idő próbája lesz, ez azonban a jelen próbája.

A hét szerző közül kettőnek van csak saját kötete: Potozky László még az *Áradás* című novelláskötetének kiadása előtt került be a válogatásba, az *Emotikon* pedig Jancsó Noémi első és egyben utolsó kötete. A 2010-ben tragikus körülmények között elhunyt író-költő jelenléte megnevesíti a válogatást, hiszen olyan fiatal ő, akiben örökre megtorpant az idő, s aki már soha nem fogja ugyanúgy jelenteni az ifjúságot, mint az antológiabeli társai. Valamilyen hasonló melankólia azonban furcsamód a többiek kapcsán is érzékelhető. Ahogyan Balázs Imre József is megjegyzi: „Valamiképpen »utolsó« ők, ezért könnyű őket összekapcsolni az emlékezéssel. Az »első« soha nem emlékezni szoktak, ők azok, akik legkönnyebben felejtenek.” Balázs Imre József valamilyen „saját tudás” létét keresi ezekben az utolsóként érkező elsőben: olyan tudást, amely „a szövegek tudattalanja volna”, a szövegeké, amelyek „egyszerre mondanak és fednek el valamit”.

Ezen a gondolatn továbbhaladva azt állapíthatjuk meg, hogy valóban tetten lehet érní valamely specifikus jegvet a közölt írásokon. Ezt a bizonyos „tudást”

azonban, úgy hiszem, nem lehet egyértelműen konkretizálni anélkül, hogy közhelelyek és mítoszok zsákutcáiba ne tévednénk. Balázs Imre József azt írja, hogy ezek a fiatal szerzők „határhelyzetben” születtek, és ez a kifejezés remekül (el)takarja ezt az ominózus egyediséget. Ezek az írások ugyanis valószínűleg teljesen más világból (pontosabban világok határaitól) érkeznek, mint ahonnan majd a kilencvenes, sőt, kétezres fiatal alkotók majdani alkotásai fognak. Bár már érezni rajtuk a hiperkultúra lenyomatát, alapvetően mindannyian a literális kultúra növendékei, akik – a szövegek tanúsága szerint – tollal írnak, és Homéroszt olvasnak, akiktől nem idegen a latin nyelv, akik ismerik a mitológiákat és a történelmet, és akiknek valóságos viszonyuk van a természettel. A kiragadott példák azt hivatottak megmutatni, ahogyan ezek a szerzői ének szervesen tapasztalják meg a világ dolgait, és szerves módon léteznek benne. Olyan figurákról és történetekről van szó, amelyeket még nem írt át alapjában és még nem tudott igazán megrengetni az a hiperkultúra, amely egyébként már az élet minden területére beférkőzött magát. Az ő emlékezetük védőpajzsuk is egyben, ami feltartóztatja az átbillenést azon a bizonyos határvonalon. Tranzitlét, az öregség és a pelyhes ifjúság egyszerre, ami ezekben az amúgy is bámulatosan felemás fiatalkori években (és a fiatalok mindenki hadd értelmezze szabadon) hozza létre talán a legizgalmasabb műveket, de örökre megőrzi romos szépségét.

Ilyennek tűnnek az antológia írói hangjai, és azt majd megint az idő dönti el, hogy ez a megfigyelés érvényes lesz-e általánosan erre a generációra, és ha igen, hol kezdődik és hol ér véget az „utolsó” emlékezők sora.

A kötet másik bevállalása a kétnyelvűségben rejlik. Az írásokat ugyancsak pályakezdők fordítják románra (az egyetlen kivétel Balázs Imre József), némelyek pedig egymást vagy akár saját magukat fordítják. A fordítók név szerint: Scridon Rita, Várdai Kinga, László Szabolcs, Váradi Nagy Pál, Láng Orsolya, Potozky László, Balázs Imre József. A román-

magyar nyelvű kiadványok hátulütője, hogy a másik nyelvet is ismerő olvasó akarva-akaratlanul hasonlítgatni kezdi a szövegeket, kutatva a félfordításokat, a satnya mondatokat, az ilyen olvasásnak pedig általában ugyanaz a következtetés a vége: hogy az eredeti sokkal jobb. Ennek a válogatásnak a kapcsán indokoltabb azonban magát a fordítás gesztusát értelmezni: milyenek volnának ezek a szövegek, ha román anyanyelvűek fordították volna, ha az egyik kultúra értelmezte volna a másikat? A tény, hogy mindenik fordító magyar anyanyelvű, felerősíti azt a szándékot, hogy minél teljesebben megértessük magunkat a minket körülvevő másik kultúrával, amellyel egyébként a mindennapokban rendszeresen érintkezünk, sőt – lásd László Szabolcs írását – alkalomadtán innen is választjuk a partnereinket.

Belülről kifelé történik tehát a fordítás, néha annyira belülről, hogy magából a szerzőből születik meg a román változat is. Ez az eljárás teljességgel különbözik attól a fajtától, amelynek során a fordító értetlenül álldogál a szöveg előtt, és minden oldalról kopogtat, döngöl, s végül tör-

zúz, hogy behatolhasson. A fordítások egyébként korrekt szövegek, amelyekből pont az a zúzás hiányzik, amely megsemmisíti az eredeti szöveget, de egyazon mozdulattal meg is teremti annak új, analóg képmását. A kívülről érkező „idegen” szabadsága hiányzik, amely nem fél attól, hogy meghamisítja a szerzőt, hiszen megérteni akar, a megértés akarása pedig soha nem lehet romboló.

De miről is van itt szó, ha nem az örök napéjegyenlőség akarásáról (románul: echinox), arról, hogy egyszer csak a nappal és az éjszaka is ugyanannyi ideig tartson. Más szóval, hogy legyen bár a másik ember a világ szemközti féltekéjén is, néha-néha el lehessen úgy indulni, hogy amikor elérünk a világ közepére, ott egyszerre találkozunk. Az ilyenféle találkozásoknak a potenciális tere ez az antológia is, amely még nem maga az aequinoctium, inkább csak sürgető jelzés. Innen már nem lehet visszalépni, meghátrálni, tovább kell menni, törni, zúzni, be kell venni a nappalt meg az éjszakát. (*Echinox* 2012. 2. sz.)

Adorjáni Panna

